

TENEN

27. årgang nr. 3 – februar 2017

49 CM HØJ PAP-PÅKLÆDNINGSDUKKE MED FORÅRSFRAKKE OG SOMMERKJOLER - CA. 1950 - SE SIDE 5

Indhold:

Fly-gardiner	side 3
Påklædningsdukker	side 5
Hilsen fra Kroatien	side 11
Th. Wessel & Vett - Magasin du Nord	side 12
Generalforsamling lørdag den 11. marts 2017	side 14
Formandens beretning for året 2016	side 15
Textile Arts of Bhutan	side 17
Boganmeldelse	side 20
Romersjaler	side 22
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 23
Bagsiden – postkort fra Reykjavik	side 24

QR-koden henviser til dette bladnummers side på internettet

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Teglgården 66 st.th, 3460 Birkerød,
telefon 45 81 05 05

Kasserer: Bent Bille, Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg, telefon 64 72 15 65

REG.NR. 1551 GIROKONTO 143 01 30 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK23 3000 0001 4301 30

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I 2016/2017 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr. Betaling forud med frist 1. juli.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

Tidsskriftet TENEN

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,

ePost silke-annet@silke-annet.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 26 60 28 40,

ePost vofl3450@gmail.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 05.02.2017

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne august, november, februar og maj. Deadline for redaktionelt stof er seks uger for eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

fx med ePost – eller evt. maskinskrevet med brevpost. Tekst og illustrationer adskilt.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer

– så længe lager haves. Prisen er 65 kr.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren.

Web-sted: www.tenen-dk.tk – Facebook: www.facebook.com/groups/TENENforening

En barndomserindring: *Fly-gardiner*

En gang imellem bliver man nødt til at foretage en grundig oprydning i sit hjem, og det var, medens jeg var i gang med at sortere og kassere, at jeg fandt et lille flytekstilhistorisk minde efter min moder (1912 – 1993).

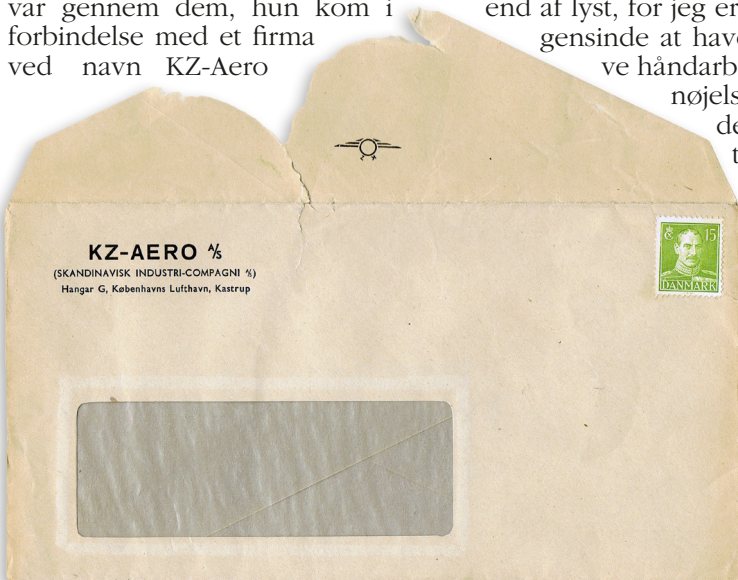
Indtil jeg var 10 år boede vi i København, hvor min fader var politimand og min moder hjemmegående, som var almindeligt den gang. Alligevel kunne en familie med 3 børn altid have brug for at drøje husholdningskassen ud med lidt ekstra indtægter, og min moder, som var dygtig med en symaskine, gjorde det ved at sy gardiner hjemme. Vi boede på Østerbrogade i en ejendom, som lå lidt tilbagetrukket fra gaden. Foran huset fandtes der to tilbygninger, hvor der var butikker, og den ene var en gardinforretning; den hed Vilhelm Sørensen, og dem syede hun gardiner for. Om det var gennem dem, hun kom i forbindelse med et firma ved navn KZ-Aero

A/S på adressen Hangar G, Københavns Lufthavn, Kastrup, ved jeg ikke; men i hvert fald fandt jeg i hendes efterladenskaber mønstertegninger til gardiner til et fly, der hed KZ VII. Der lå også en rekvisition samt en følgeseddel begge dateret 4. september 1947. Ifølge rekvisitionen skulle hun sy 20 sæt gardiner, hvert bestående af 6 stk. Pris pr. sæt 7,50 kr. Et sæt var allerede leveret og resten skulle følge efter snarest.

Moder var som nævnt dygtig med en symaskine og igennem hele min barndom syede hun alt børnenes tøj. Jeg tror den sidste kjole hun syede til mig var den hvide studenterkjole. Derefter flyttede jeg hjemmefra og hun kunne nøjes med at sy lidt til sig selv. Jeg tror det var en lettelse for hende, for selv om hun var flittig både ved symaskinen og med strikkepindene, tror jeg hun gjorde det mere af tvang end af lyst, for jeg erindrer ikke nogensinde at have set hende lave

håndarbejde for sin fornøjelses skyld, og der er heller intet fra hendes hånd blandt lyseduge og meget andet, jeg i dag værner om hjemmefra. Alt det er syet af min farmoder.

Lis Slottved

A black and white portrait photograph of a woman, likely a family member, wearing a light-colored dress and a necklace. The photo is mounted on a card with a decorative border.

Rekvizition, følgeseddel og én af tegningerne.

Technical drawing of a window frame. The main elevation shows a rectangular frame with a height of 510 and a width of 485. The frame is divided into two sections, A and B, with a width of 365. The frame is labeled "Skala 1:5". The frame is shown in a perspective view, with the top edge labeled "Syning" and the bottom edge labeled "Syning". The frame is shown in a perspective view, with the top edge labeled "Syning" and the bottom edge labeled "Syning". The frame is shown in a perspective view, with the top edge labeled "Syning" and the bottom edge labeled "Syning".

Section B-B, Skala 1:1

Section A-A, Skala 1:1

Påklædningsdukker

... Hanne har revideret sin artikel i museumsårbogen Arv & Eje 1978

Papir, hvidt, til at tegne på, har indtil starten af 1900-tallet været et forholdsvis sjældent materiale for folk i almindelighed. Når man fik fat på et stykke, kunne det give anledning til lang tids god beskæftigelse for såvel børn som voksne, for eksempel i form af dukker.

Papirdukker vil for de fleste være ensbetydende med påklædningsdukker eller udklipsdukker trykt på et ark sammen med en omfattende og varieret garderobe efter tidens sidste mode og fint koloreret. Rundt om i verden er papir også blevet anvendt til andre slags dukker, men her skal vi samle os om påklædningsdukkerne. Papiret rummer sine egne muligheder, forskellige fra hvad det vævede stof kan yde, og dukker af papir har derfor til dels deres egen historie, som hidtil ikke har været påagtet i Danmark. Her skal gives et kort rids - i håb om, at andre vil gå videre.

Idéen til disse dukker i flad form, men dog med garderobe, der lader sig skifte ud ved at lægge nye lag papir over figuren, synes at være opstået i Tyskland i 1600-årene. Dukkerne var da ikke nødvendigvis af papir. I dansk privateje findes de af kobberplader med garderobe af marieglas! Det drejede sig dengang ikke om legetøj til børn, men om modelfigurer til beundring for voksne.

Først i løbet af 1700-årene blev idéen i England overført til dukker, der egnede sig til børneleg. Samtidig kom den kommercielle tilvirkning i gang. Siden er påklædningsdukker blevet fremstillet i stadigt voksende antal. Ofte har det været rekla-

me for en eller anden vare. En del har fulgt med damemodeblade. Men først og fremmest er de blevet fremstillet til salg stykvis i betydelige oplag af forlag, der havde speciale i at udgive spil og billedtryk. Med overgangen fra kobberstik til litografi i løbet af 1840-erne blev trykningen meget billigere, og papirdukkerne kunne nu blive så godt som hvermands eje. Det er dukker af denne type, man især vil træffe bevaret i Danmark.

I »Adresseavisen« for Torsdagen den 21. Decbr. 1826 træffes den tidligst kendte omtale af påklædningsdukker i Danmark: »Følgende tilkjøbs i Frederiksberggaden Nr. 16, 2den Sal hos Skolelærer Lund: ... en Paaklædnings-Figur i forskellige Dragter, ... foruden flere Forlystelses-Kunstsager til forestaaende Høitid«.

Påklædningsdukkerne har været et yndet legetøj for piger i otte-ti års alderen. Hvad enten de har fulgt med et modeblad eller er fremstillet til direkte salg, gengiver de et idealiseret billede af moden i deres tid. De kan derfor opfattes som et væsentligt led i formidling af nye moder. Derigennem får de en vis dragthistorisk betydning. Ikke sjældent bærer de spor af den leg, de har været med i hvilket på engang bevirker, at deres dragthistoriske værdi forøges, og at de også på anden måde giver indblik i menneskers dagligdag. Ikke mindre interessante er de helt hjemmegjorte udklipsdukker, som uden det professionelle modepræg gengiver småpigens indleven i moderne. Men de er sjældne at finde.

Af den samling, som findes i Nationalmuseet, skal nævnes nogle få. Måske vil det ved kommende undersøgelser og ved indsamling af nye museumsstykker lykkes at udbygge vor viden, så man kan nå til nærmere at belyse sammenhængen mellem modedukken og småpigens elskede legetøj.

Til de ældste hører »L'Ecole des Modes«, Modeskolen, som nu ganske vist savner selve dukkefiguren, men omfatter ni kjoler, et sjal og diverse hovedtøjer, så man kan forestille sig den elegante, fransklædte dame. Alt befinder sig i en æske i oktavformat. Låget er prydet med et kobberstik i farver af en modesalon, og indvendig en trykt etikette med signaturen: Berthellernot, Palais Ro-

yal No 54. Efter tøjets stil må dukken henføres til omkring 1850. Alt i alt et typisk eksempel på denne periodes påklædningsdukker som tro kopier efter de egentlige modebilleder. Kjolerne er, som det hørte sig til i den tid, af dobbelt papir, klippet i form og limet punktvis i kanterne, så dukken kan føres ind nedfra mellem de to lag. Dette giver den finesse, at dukken vil lade sig se korrekt påklædt både forfra og bagfra. Den kan stå, når fodstykket føres ind i en rille i en lille træklods. Meget har den vel ikke fået lov at blive leget med!

Anderledes med den næste, som skal nævnes. Den er fra omkring samme tid og ligger fuldt bevaret i sit omslag foldet af grønt karton.

Dagmar Horns påklædningsdukke »Augusta« er håndtegnet i 1870. Dansk Folkemuseum mus.nr. 756/1948.

Foruden selve dukken, der forestiller en dame i undertøj, er der en garderobe på ti klædninger og elleve hovedtøjer. Alt er håndkoloreret i akvarel. Dukke og tøj er kun beregnet til at ses forfra, hvorimod hovedtøjer og frisurer er dobbeltsidede. Garderoben er forsynet med bagsider, der med største omhu er klippet ud af gamle skriveøvelser. Desuden er nogle af klædningerne forsynet med påskrift om, hvad kostumet skal forestille. Foruden almindeligt gangtøj drejer det sig nemlig om karnevals- og teaterkostumer, begge dele særdeles yndede i tidens velstående kredse:

- *En Hyrdinde*.
- *Julia*, in »The two Gentlemen of Verona« af Shakespeare 4. akt, 4. scene.
- *En Grækerinde* bærer en tyrkisk påvirket kvindedragt med bukser til af den art, som netop i samme periode under betegnelsen reformdragt blev forsøgt indført af den amerikanske foregangskvinde Amalie Bloomer i stedet for den gængse modedragt med korset.
- *Bøhmerdragt* er tegnet, så den viser skikkelsen halvt bagfra, formentlig for at gøre dette kostume særlig romantisk og farvestrålende.
- *En Jødinde*.

I Horsens har en pige ved navn Dagmar Horn, født i 1860, moret sig med selv at fremstille sine påklædningsdukker. Selve figurerne er trykt, og den ene bærer på bagsiden nogle blyantnotater samt årstallet 1870. Garderoben på i alt godt 30 klædninger er derimod håndgjort, og årstallet taget i betragtning må man beundre, hvor modebevidst den tiårige Dagmar har været. Kjolerne har tournure - dens udprægede draperinger bagtil, hvilket den-

gang var splinternyt. Tøjet er klippet af stilebogspapir, i visse tilfælde af glanspapir eller trykt mønstret. Noget af det er farvelagt, og garneringer er føjet til med pennetegning. Alt tøjet er udført i et enkelt lag og uden mulighed for at blive hæftet på figuren, så dukken har kun kunnet ligge ned under legen. På bagsiden af dragterne er der med blyant eller blæk skrevet nogle angivelser om benævnelsen, såsom Skole-, Selskabs- og Sirtses-. I sjælden grad kan man her fornemme den halvstore piges begejstring for tøj og glæden ved af noget forhåndenværende at realisere de forestillinger, hun rummede i sin fantasi.

Henimod slutningen af århundredet ændredes stilen i påklædningsdukkerne i samme retning som for de almindelige dukkers vedkommende, så de lidt efter lidt blev mere barnlige. Almindeligt blev de fremstillet i alderen som store skolebørn, mest piger. Tanken har tydeligvis været, at de skulle gengive tilværelsen hos den aldersgruppe, som skulle lege med dem. De er ofte forsynet med navne fra forlæggerens side såsom »Min lille Solskinspige«, »Mine to smaa yndige Dukker«, »Betina Børnehavepige«, »Maria Kostskolepige«.

•

En dansk produktion synes at være blevet indledt på Alfred Jacobsens forlag i København med udgivelsen 1888 af arket »Familie« i serien »Danske Billeder«. Her fremstilles både forældre og børn, og tegnemåden minder meget om den traditionelle modebladstil. Et ark fra samme forlag udgivet 1911 gengiver en dreng og en pige med folkedragter. Også tyske dukker kunne på den tid have

Påklædningsdukke 1910. Tegner og udgiver er ikke kendt. Dragterne er tydeligt en fortolkning af udvalgte billeder i F C Lunds "Danske Nationaldragter".

en bonde dragt ind i mellem den øvrige garderobe. Alfred Jacobsen har derimod fremstillet sine børn med bonde dragter fra forskellige egne af Danmark. Der er god overensstemmelse mellem denne idé og den opblomstring, som folkedansen nød netop i begyndelsen af det tyvende århundrede.

Også fra forlagene Andreassen og Lachmann samt fra L Chr. Olsen kendes påklædningsdukker. De er trykt i ark til at klippe ud. Tøjet fæstnes til figurerne ved hjælp af små papirtappe, som bøjes om til bagsiden. Figurerne kan komme til at stå, når en støtte limes bagpå. Undertiden findes ganske samme tegning i to udgaver, med og uden farvelæg-

ning. Den sidste form var dels særdeles overkommelig i pris, og samtidig en større udfordring for ejeren, for legen kom da først og fremmest til at bestå i den spændende kolorering af dragterne. De små ombøjede papirstrimler kunne være ret ubekvemme under legen. Forfatteren husker fra 1940-erne et forsøg på at løse dette problem, idet der kom en dukke på markedet med en lille magnet til at suge tøjet fast. Hun hed »Magna«, og savnes endnu i samlingen.

Motiverne blev som nævnt oftest hentet fra hverdagen. Til at illustrere påklædningsdukkerne som udtryk for de store idealer skal nævnes serien, vel fra omkring 1930, med be-

tegnelsen »Skønhedsdronningernes Parade«, som blandt andet omfatter »Miss Hollywood« og »Miss America«. Filmstjernerne var da begyndt at præge modebilledet.

Som på så mange områder er plastic også blevet taget i brug. Det tynde materiale kan blot stryges glat hen over figuren for at kunne hænges tilstrækkelig fast, så det kan være en elegant måde at hæfte tøjet på dukken og undgå de små strimler til at bøje om. Det kom frem hen i mod 1960-erne.

Ligeså er der i 1960-erne kommet dukkestuer trykt på karton og med inventar af det svære, farvede plasticfolie. Dette er en fornyelse i udbyddet af legetøj til købs. Mens de »rigtige« dukker ofte har haft dukkehuse som miniatureudgaver af deres ejerinders huse, har dette sjældent

været tilfældet med påklædningsdukkerne.

I Dansk Folkemuseum findes et par eksempler på hjemmelavede dukkehuse af papir. Begge er i bogform. Det ene fra årene omkring 1870, det andet påbegyndt i år 1900 og udvidet gennem de følgende fem år. De er udstyret med enkelte opstillingsfigurer, som er af købt, trykt oprindelse, men ellers med udklip af tidens blade og kataloger og monteret på mønstret papir. De giver et par prægtige tidsbilleder af boligens indretning.

De sidste trykte påklædningsdukker lader til at være fra 1970-erne. Nu er de blevet samlereobjekter, der handles antikvarisk som specialiteter.

Hanne Frøsig Dalgaard

**MAGNA
MAGIC
SUE**

**THE MAGNETIC
PLASTIC DOLL
with
PAPER DRESSES**

**MAGICALLY
HER DRESSES CLING
WITH A
MYSTERIOUS
FORCE**

CHILDREN'S WORLD PUBLISHING COMPANY
(Patent Pending)

**Directions
for Dressing Magna Magic SUE**

Hold the DOLL in the palm of one hand and with the finger tips of the other rub one of her dresses against her. Instantly a strong holding charge will grip the dress and hold it firmly in place.

This simple appearing toy is in reality an amazing scientific phenomenon. The molecular structure of SUE'S body is such that she develops a high voltage charge when rubbed with her metalized paper dresses. A dress will cling to her for weeks unless deliberately removed.

The long notched plastic strip is the easel to be used in standing SUE upright. Bend the ends of the strip back and push the two end notches together. This will form a circular stand with two notches into which the base of the DOLL is to be pushed so that she will stand.

SUE is made flexible enough when standing upright to sway when blown against or when lightly touched. This gives her a life like motion not found in ordinary rigid paper DOLLS.

If the tops of her dresses are rubbed on and the skirts held away until charged the skirts will tend to float out away from the DOLL in a life like three dimensional manner. And they will move realistically when SUE is set in motion.

The DOLL is made quite flexible and is not easily broken and she can always be wiped clean with a damp cloth.

»Magna Magic SUE« fra 1940-erne. Plastik-dukke med mystiske kræfter. Fra internettet.

Da det er formålet for TENEN også at fortælle om vores egne ting, må jeg tilføje et ark med titlen: SVING-PJATTERNE. 49×34,5 cm farvetryk på hvidt papir. Signeret nederst til højre: Vibeke Klemann. Udateret.

Figureerne er to piger og to mænd, der danser, den ene pige med kjole på, den anden med slacks. Ind i mellem andre dragter, som kan give figurerne ret forskellig påklædning, men stadig dansende. Tøjet er udsmykket med store bogstaver på brystpartiet eller hele navne. Som tilbehør findes en saxofon, en paraply og et net med bæreringe som taske.

Tegningen er noget mærket af vandskade, Den er nu opklæbet på masonit. Men indholdet gør én nysgerrig, og en søgning på internettet har givet gode fingerpeg om baggrunden: Billedkunstneren Vibeke Klemann har virket i 1940- og 50-erne, kendt for flere påklædningsark, men også for malerier og som illustratør af bogværker. Begrebet Sving-Pjatter sættes som et nyt begreb i forbindelse med Stig Lommers filmfarce "Lev livet let" fra 1944. Der forekommer en dans, formentlig SHAG, som kom til Danmark i 1936.

Det er fascinerende at tænke på, at jeg har fået denne dukke fra Tone Bonnén, (1914-1980), den i sin tid så kendte teater- og TV-kostumier Fru Tone, som var om sig for at samle inspiration og dokumentation til sine kreationer.

-- HFD

Litteratur:

- Leg og legetøj - Arv og Eje 1978. Dansk kunsthistorisk Museumsfor- ening. ISBN 87-7423-088-3.
- Legetøj fra gamle dage, Sophien- holm, Lyngby, udstilling 14. dec. 1974 - 31. marts 1975.
- Glansbilleder og påklædningsduk- ker af Estrid Faurholt.
- Eaton, Faith, *Dolls in Colour*, Bland- ford Press 1975.
- Internettet: Påklædningsdukker: Kunstnere, Samlere og forhandlere.

Charmetrolden i strikket laksefarvet undertøj er trykt på 1 mm tykt pap, 49 cm høj og udstyret med en støttesod. Det tilhørende tøj er trykt på kraftigt papir og er udstyret med flapper, så tøjet kan sidde pænt. På bladets forside har hun fået en gul sommerkjole på.

-- tilhører Annet Laursen Skjelsager

Summary in English: *Cut-out dolls*

Danish children play with paper dolls. The most usual kind are specially printed for cutting out. The early examples are from 1850 onwards; a commercial production, presumably, began in 1888. One or two hand drawn paper dolls have also survived, and because the present collection of paper dolls includes both those that are manufactured and those that are handmade, they serve to illustrate how children played as well as shedding light on changing fashions in clothes.

Hilsen fra Kroatien: Jeg har været i Kroatien, og som altid prøvede jeg at spotte, om der skulle være noget traditionelt håndarbejde at se.

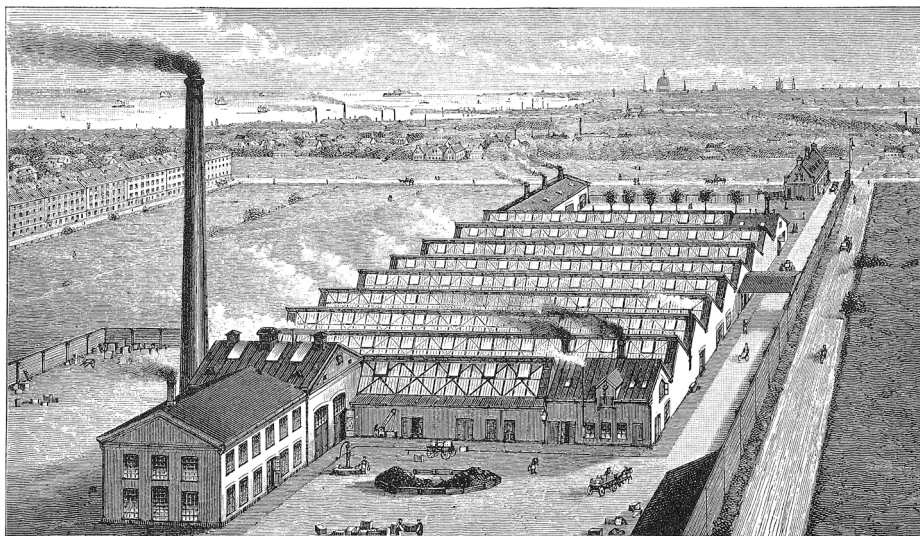
På et marked i Dubrovnik, hvor der netop solgtes lokalt producerede varer, falbød man servietter, duge og bordløbere, og hvis jeg prøver at fortrænge et par rædsler af værste syntetiske materialer, var der pæne ting syet med tællesyning især i rødt eller blå. Der var duge syet med båndbroderi – noget upraktisk selv for pynteduge – samt nogle med blomstermotiver syet med fladsyning i groft perlegarn i stil med, hvad der blev lavet her i tyverne. Kanterne var meget brede – ca. 15 cm – groft hæklede bomuldskanter – stivet! Eller noget så usædvanligt som filerede blonder.

På torvet sad 2 kvinder og kniplede. Kniplepuden var en pølle, som lå på et stativ skråtstillet lidt højere oppe end lårene men i samme retning. Pindene var dobbelt så lange som vores og helt enkle. Resultatet var dels små flaconservietter med mønster i lærredsslag på en tynd enkel grund og dels smykker knipt af guld-eller sølvtråd og formet til brocher eller øreringe.

Noget helt usædvanligt blev lavet i et Benediktinerkloster af 10 nonner. Materialet var taver fra agaveplanten. Guiden troede, det blev knipt, men det så ud til at være viklet i stjernefacon og så holdt sammen på samme måde som når man syr edderkoppeping. Størrelsen var ca. 15-20 cm i diameter, og de kunne så være hæftet sammen til løbere. Taverne kunne af gode grunde ikke blive længere end ca. 1 m, så der er grænse for, hvor store arbejder, der kunne laves. Klosteret var egentlig lukket den dag, men vi var et par nørder, som sneg os ind, da et hold havde været på rundvisning og var ved at gå, så på 5 illegale minutter fotograferede vi en del arbejder – også filerede – samt en prøveklud fra 1835 med korsstingsblomster a la Berlinerbroderi. Undertiden er det lettere at få tilgivelse end tilladelse ...

... med solbrun hilsen ... Margit Ambeck

Tekstilfabrikken blev revet ned i 1955; men butikken, som oprindeligt var fabriksudsalget eksisterer endnu ...

Det startede i 1868, men i 1876 flyttede virksomheden fra Aarhus til København, og firmaet skiftede navn til Th. Wessel & Vett. På billedet er fabrikken i Landskronagade 70 på Ydre Østerbro i København. Københavns tårne ses i baggrunden, så billedet er tegnet fra nord. Indkørsel til området ses på billedet at gå fra vejen på tværs syd for fabrikken. Vejen i højre side kan være Vennemindevej. Året er 1890, vinden kommer fra vest og røgen er sort - det viser effektivitet!

Th. Wessel & Vett's Fabrikker

Landskronagade

Médaille d'Exposition

DAMPVÆVERI,

Strandveien.

København 1888

GARDIN- OG MØBELSTOF-FABRIK.

MAGASIN DU NORD.

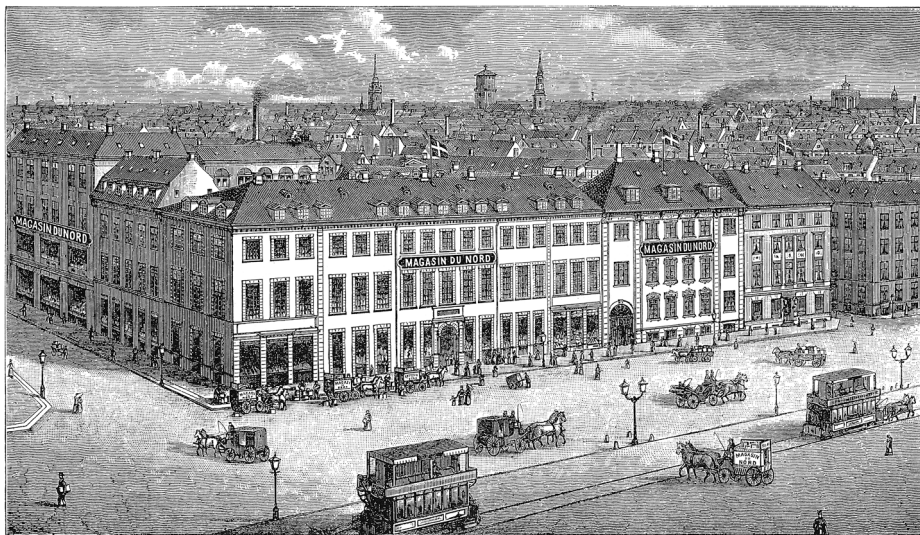

Skoleforklæde, lyst eller mørkt
1 Kr. 85 Øre.

Butiksafdelingerne i København og Aalborg var de første, men siden bredte forretningskæden sig over hele Danmark. Filialerne svarede til det, der i dag betegnes som franchise, hvor selvstændige manufakturhandlere fik retten til at sælge virksomhedens varer og anvende varemærket med de flittige bier.

I 1890 var der afdelinger og filialer i Aalborg, Aarhus, Bogense, Faaborg, Fredericia, Frederikshavn, Frederikssund, Grenaa, Helsingør, Herning, Hillerød, Hjørring, Hobro, Holstebro, Horsens, Kolding, Malmø, Middelfart, Nakskov, Nyborg, Nykjøbing F., Nykjøbing M., Næstved, Nørrebro, Odense, Randers, Ribe, Ringsted, Roskilde, Rudkjøbing, Rødby, Rønne, Silkeborg, Slagelse, Sorø, Stege, Store Hedinge, Svendborg, Sæby, Veile, Vesterbro, Viborg og Vordingborg.

I 1906 var filialantallet vokset til 98 og voksede endnu mere. Ved genforeningen i 1920 kom yderligere 32 filialer til, og senere endnu flere, så der var 170. Men tiderne ændrede sig, og fra 1950'erne blev der satset på få store forretninger frem for mange små filialer.

I 1879 tog selskabets afdelinger i hele landet det fælles navn Magasin du Nord, afledt af navnet på det københavnske hotel, hvor hovedforretningen var.

Virksomheden lejede mere og mere af hotellet. I 1889 blev naboejendommen købt og året efter selve det gamle hotel. Billedet er fra 1890 – få år senere i 1893-94 blev hotellet og Hambros gård revet ned, og den nuværende bygning opført i fransk nyrenæssancestil. På facaden står den dag i dag med guldbogstaver "Hotel du Nord", men dette er kun for at mindes det gamle hotel, hvor H C Andersen i øvrigt boede i årene 1838-47.

I 2017 er der seks butikker: i København, Lyngby, Ørestad, Rødovre, Odense og Aarhus.

Informationerne er sammenstillet af materiale fra Wikipedia, Magasinsmuseet og Magasin du Nords varekatalog 1890-91. Illustrationerne er fra varekataloget. FL

Tag med TENEN på tur til MAGASIN DU NORD MUSEUM i forbindelse med foreningens generalforsamling. Gæster er velkomne. Museet er få år gammelt og fortæller historierne om Magasin gennem næsten 150 år. Genstandene i udstillingen er en unik samling af varer og ting fra stormagasinet, som er blevet gemt af husets ansatte og foræret museet.

Det er lørdag den 11. marts 2017 med mødetid kl. 12:00 i Vingårdsstræde 6, 1070 København K. Tilmelding, se generalforsamlingsindkaldelsen på side 14.

Invitation: **Generalforsamling lørdag den 11. marts 2017**
... i Kvindernes bygning – Niels Hemmingsensgade 10, 1153 København K

Program kl. 12:00

- Besøg i Magasin du Nord Museum, Vingårdsstræde 6, København K.
Herefter spadserer vi til Kvindernes bygning, hvor egen mad og drikke kan nydes.

kl. 14:00

- Foreningen TENENs generalforsamling.

Dagsorden for generalforsamlingen ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Navneoprøb.
3. Formandens årsberetning. Den er trykt i dette nummer af TENEN.
4. Godkendelse af beretningen.
5. Indkomne forslag, der har betydning for budget.
6. Fremlæggelse af revideret regnskab samt budget.
7. Fastsættelse af kontingent.
8. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen – i lige år vælges 4 bestyrelsesmedlemmer og i ulige år vælges 3 bestyrelsesmedlemmer. På valg er: Annet Laursen Skjelsager, Bent Bille og Susanne Lervad. Alle er vilige til genvalg.
9. Valg af revisor, revisorsuppleant samt 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år.
10. Øvrige indkomne forslag.
11. Eventuelt.

Forslag til behandling på generalforsamlingen skal være bestyrelsen i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen. Medlemmer har tale- og stemmeret ved generalforsamlingen. Referent er et medlem af TENENs bestyrelse. Referatet underskrives af dirigenten og bringes i førstkomende medlemsblad. Foreningen TENEN er vært ved kaffe/te + brød under generalforsamlingen.

kl. 15:00 – cirka

- Påklædningsdukker.
Vi vil meget gerne se dine påklædningsdukker. De må gerne være gamle, godt brugte, håndtegnede/håndkolorerede mv. De må også gerne have en historie, du enten kan skrive til os eller fortælle, når vi ses.
Der vil desuden være mulighed for at erhverve nogle nye påklædningsdukker fra 2016.
- Vi tager afsked ...

Tilmelding til generalforsamlingen: Af hensyn til bestilling af kaffe m.v. bedes man tilmelde sig straks og senest den 04. marts til Annet Laursen Skjelsager, tlf. 44 95 05 55 eller ePost til silke-annet@silke-annet.dk

Pris - generalforsamling: Medlemmer deltager i generalforsamlingen uden betaling – ikke-medlemmer betaler 25 kr. for serveringen.

Henvisninger - links:

- Magasin du Nord Museum, Vingårdsstræde 6, 1070 København K.
– www.magasinmuseum.dk
- Kvindernes Bygning, Niels Hemmingsensgade 10, 1153 København K.
– læs om huset i TENEN 25. årgang nr. 3 - februar 2015, side 14.

Kort: Krak kortbog København: "Centrum" - alternativt søg i map.krak.dk eller maps.google.com.

Formandens beretning for året 2016

Året har budt på flere højdepunkter, hvoraf det første var generalforsamlingen i marts på Blichermuseet i Thorning ved Silkeborg. Vi var inviteret med til den festlige åbning af udstillingen Stribet Olmer Strik med efterfølgende traktement i den hyggelige kaffestue, hvor vi også havde fået lov at holde vores generalforsamling.

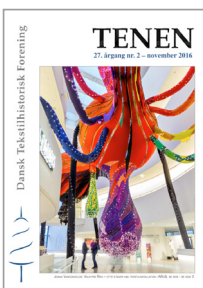
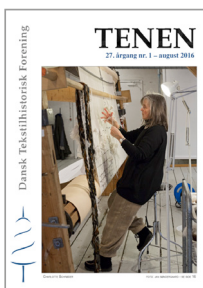
Overnatning var arrangeret i Hærvejsherberget ved siden af kirken, hvor St. St. Blicher i sin tid var præst, og det var en helt ny oplevelse for de fleste af os. Glimrende faciliteter, hvor vi kunne høre Margit Ambecks morsomme og lærerige foredrag om undertøj og senere arrangere aftensmad.

Vi sov udmærket i de gode senge, og næste dag tog nogle på loppemarked, mens andre prøvede at finde den berømte Hærvej. Det viste sig mere besværligt end som så, eftersom Ringkøbing Amt i sin tid havde været for nærig til at bekoste skiltning, da vandre- og cykelveje blev etableret.

Et dejligt landskab var det, og svært at tage afsked med efter en begivenhedsrig weekend, som Lis Slottved havde stået for.

I august måned havde foreningen indbudt til sit nye tiltag, nemlig afholdelsen af en workshop med glemte teknikker fra før symaskinen blev til. Desværre var der ikke tilmeldt så mange medlemmer, men de, der var mødt frem, havde en dejlig dag, og resultatet af deres anstrengelser kan ses på generalforsamlingen. Det var et initiativ, som fortjener opfølgning, og bestyrelsen modtager meget gerne idéer til emner.

Næste store højdepunkt var studieturen til Barcelona, som Bent Bille havde arrangeret efter flere forberedelsesrejser og med hjælp fra sine gode kontakter. Programmet er udførligt beskrevet i bladet nr. 2, og det skal ikke gentages her. Blot skal det nævnes, at det var berigende at rejse sammen

med nogle medarbejdere fra Hørvævmuseet og udveksle synspunkter og erfaringer med dem.

Årets juletur gik til Barbiemuseet i Københavns nordvestkvarter. Vi havde nok læst om de mange dukker, men blev alligevel overvældede af de 6.000 eksemplarer i de ret trange rum. Lene Darlie Pedersen fortalte levende om især de ældste dukkers fine tøj, håndsyt under lup og i materialer som silke, uld og pels. Vi fik en livlig diskussion med Lene, og hun bød på kaffe og havde gerne fortsat dialogen, men vi skulle videre til frokost og møde hos Lise Warburg i Frederiksholms Kanal. Her var der fundet et stort bord frem til os, så vi kunne spise sammen med hende og derefter holde bestyrelsesmøde.

Teknisk har facebook fungeret fint med stort engagement og mange opslag med eksempelvis arrangementer, bøger, radio- og film-klip, henvisninger, kurioser samt anden tekstil relevant information. Der er nu 170 med i gruppen, mens hjemmesiden har et faldende besøgstal.

Medlemstallet i foreningen TENEN er dalende – 144 betalende samt bytteblade og æresmedlem. Gode hverveinitiativer efterlyses.

I årets løb er der blevet arbejdet videre med forklædebogen. Lige nu forberedes en TENEN studietur til Lyon i foråret 2018.

*TENENs formand og bestyrelse
ønsker på gensyn til generalforsamling 2017*

TENEN workshop - august 2016

Textile Arts of Bhutan

I flere år har tekstilinteresserede og museumsfolk arbejdet på at få en udstilling af tekstiler fra Bhutan til Danmark. Adskillige specialister havde givet tilsagn om at bidrage med artikler og udlån, og man overvejede hvor udstillingen kunne vises.

Midler til at realisere projektet blev søgt højt og lavt – men forgæves. Meget få ville bidrage, og vi får måske aldrig lejlighed til at se disse indviklede vævninger og broderier, der fremstilles af både kvinder og mænd.

Min nysgerrighed var vakt, og derfor købte jeg den store bog, der blev udgivet i forbindelse med en udstilling på Peabody Essex Museum, Salem, Massachusetts i USA i 1994. Den er genudgivet i 2008 og kan stadig fås på amazon.co.uk eller på biblioteket:

From the Land of the Thunder Dragon: *Textile Arts of Bhutan* / eds. Diane K. Myers & Susan S. Bean. Serindia Publications, Chicago 2008. 247 sider illustreret delvis i farver. ISBN 978-1-932476-42-2

Bhutan er et lille kongerige med store tekstile traditioner, faktisk er tekstiler den vigtigste kunstart. Materialerne er vild silke, bomuld, nælder, uld og hår fra yakoksen. De finede vævninger udføres af kvinder, mens mænd står for broderi og applikation. Farveinteresserede vil notere sig, at mange kvinder tilsætter lidt syntetisk farve for at forstærke gløden i de naturlige farvestoffer.

De færdige arbejder anvendes både til den traditionelle dragt (den officielle nationaldragt), almindelig påklædning, betræk og dækkener til rituelt buddhistisk brug. Det er

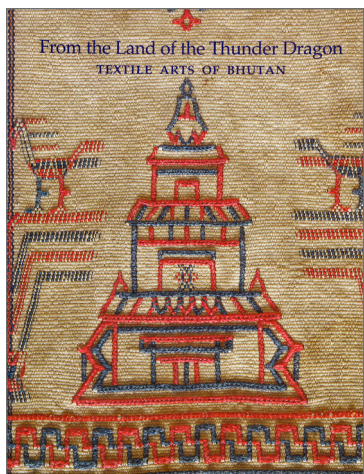
en vigtig gaveartikel, der viser identitet og kan markere forfremmelser og bryllup. De kan endda bruges som betalingsmiddel, da de udgør en stor kapital.

Kongefamilien fører an ved at bære bhutanesiske tekstiler og dronningerne har oprettet deres egne væveværksteder og sætter trenden i farvekombinationer og design af kira, kvindernes traditionelle dragt, samtidig med at de styrker artistisk kreativitet og udvikling. Især tekstiler gjorde Bhutan kendt i udlandet, da de via diplomater fandt vej til museer i UK og USA. Mens landet var afskåret fra vesten, havde det dog via buddhismen forbindelse til Tibet og Indien, hvilket også afspejles i tekstilerne. Det blev aldrig koloniseret og har kunnet bevare den særlige kulturelle identitet.

Landet levede i selvvalgt isolation til 1961, og stadig søger man at beskytte miljø og traditioner ved kun gradvis at lukke op for turisme og industriel udvikling. Både i vesten og Japan har man fået øjnene op for dette kunsthåndværk, der spiller så stor en rolle i livets forskellige faser og ritualer – et emblem for Bhutan. For den tekstile arv ligger udfordringerne i de billige fabriksfremstillede, importerede stoffer, der nu konkurrerer med håndvævningen. Uddannelse af drenge og piger er et led i den moderne udvikling, men det fjerner samtidig kvinderne fra de traditionelle væve.

Landet er nu langsomt ved at åbne op for turister, og bogen kan måske inspirere til en rejse?

Lone de Hemmer Egeberg

↗ Tunika fra 9. århundrede med usædvanligt opbøjet mønster af tråde snoet om trenden så de ligner kædesting. Stilen er gammeldags og klædestykket anvendes nu kun til rituelt brug. Motiverne er bla. offergaver med flammer og rhomber formet af tordenkiler og små blomstrende træer. Den treetagers tårnbygning siges at repræsentere paladset for den helgen, der introducerede buddismen i Bhutan i det 8. århundrede. ↑ Bogens front viser en forstørret udgave af en sådan tårnbygning.

↗↗ To alterklæder i silke udført af mænd i silke fra Kina.

Saddeldækken med svastika vævet i Bhutan. ↗

Bæreklæde med svastika mønster. ↗

← Tekstilt gavesæt til brug som afskeds- eller bryllupsgave, til at formilde en embedsmand eller som betaling for udført arbejde.

De vævede baner er lagt med det simple stribe bomuldsstof nederst og ovenpå stof af vild silke, to ruller uldent kipervævet stof samt 3 brede og en smal længde af rød/gul silke til en mandsdragt. Øverst et stykke gul kinesisk silke med blomstermotiv.

↑ Kvinder i festtøj. De bærer traditionel kira og ovenover en jakke af brocade fra Hong Kong. Foto: Diane K Myers 1986.

↗ Mænd, kvinder og børn i deres fineste tøj Mandsdragten kaldes go og kvinderne bærer kira. Munkene ses i rødbrune dragter. De fleste voksne har skuldertørklæder. Foto: Diane K Myers 1989.

↓ En mor hjælper sine døtre ved vævene i hjemmets gård. På den forreste er trenden sat op og bliver kontrolleret. Den anden datter er startet på vævningen. Foto: Diane K Myers 1987.

↘ Kvindedragter fra 1930-erne. Ældste-dronningen i midten har forklæde af materiale importeret fra Tibet ligesom de broderede støvler er inspireret derfra. Jakkens blomstrede silke er kinesisk og importeret via Tibet.

↘ Kvinde med dragtnål - centrale Bhutan. Hendes uldne dragt består af flere lag. Dragtnålen på skulderen er gammeldags. Foto: Diane K Myers 1987.

Bog anmeldelse:

Kirsten Rykind-Eriksen, *Griffe, hejrer og ulve, Nyt syn på design og møbelindustri 1830-1930*, Nyt Nordisk Forlag 2015, ISBN 9788717043336, 29,5 × 25,5 cm, 495 sider, gennemlustreret, indbundet. 2,7 kg, 500 kr.

En bog med udgangspunkt i møbelindustri kan måske virke overraskende i TENENs sammenhæng. Det drejer sig om en gennemgribende ny betragtning af den brydningstid fra 1830 til 1930, der som bekendt kom til at rumme mange stilarter, der kunne være udsmykket med de sælsomme fabeldyr, titlen røber. De er blevet opfattet som forvirrende og usammenhængende, og det måtte stille krav til forbrugerne, der stod over for at vælge, når boligen skulle udstyres. Udbuddet blev for overvældende ved, at det solide, sædvanlige håndværk blev fortrængt, og der udvikledes en industriel produktion, som forsynede markedet med billige og for den ukyndige fristende muligheder, men dog på lidt længere sigt manglede den kunstneriske kvalitet, som det er forfatterens hensigt at fastslå som det uundværlige. Det gjaldt ikke bare selve møblerne, men hele indretningen med hvad den måtte kræve af den mangfoldighed af nye typer tekstiler, maskinforarbejdede, eller frembragt af hjemmets kvinder, gardiner, sengeudstyr, stuens puder og pyntestykker. Det er møblerne, vi først og fremmest får beskrevet, men derigennem kan vi nå til en forståelse for de tekstiler, vi stadig ofte møder i hjemmene, og som er TENENs ærinde.

Der blev hjælp at hente. Kirsten Rykind-Eriksen har i sit værk påvist

en folkelig æstetisk bevægelse, som fik sit udspring gennem den tyske arkitekt G. F. Hetsch. Han bosatte sig i Danmark fra 1815 og udviklede en bred vifte af initiativer for tegneundervisning ved Kunstakademiet, Polyteknisk Læreanstalt og Teknisk Institut. Instituttet oprettede han i 1843 med henblik på at undervise håndværkere i tegning og aflastede derved Kunstakademiet. Han fremhævede, at "Tegneøvelser vil udvikle Aanden til logisk og abstrakt Tænkning" (side 35). Hans mål blev "gennem håndværk og industri at få kunst til at indgå i folks hverdag" (side 39). Som baggrund for den indsats, G. F. Hetsch præsterede, tager forfatteren os med på en inspirerende indføring i de tanker, som rørte sig i Tyskland hos romantikkens store filosoffer, og det er dette, der har ført til den nye anskuelse, som bærer værket: Det blev idéen til en folkelig opdragelse og dannelse til at indrette sine omgivelser og forstå betydningen af skønhed. Hidtil har vi betragtet den stil, der

betegnes Skønvirke, og som prægede perioden fra omkring 1900 til 1930, som begyndelsen til en egentlig kunstindustri. Men det er forfatterens fortjeneste at påpege, at forløbet begyndte med senempiren fra ca. 1830, derefter historicismen med inspiration fra historiske stilarter og efter ca. 1900 Skønvirke.

Det blev målet i bestræbelserne for at udvikle kunstindustrien til fredsstillende, at bevægelsen skulle være med til at vække, oplyse og skabe normer om den betydning, som den fysiske og æstetiske indretning af hjemmet og arbejdspladsen har for det daglige velbefindende.

Bogens hovedkapitler rummer et enormt og hidtil ikke kendt materiale, som det ikke kan lade sig gøre at gå mere detaljeret ind på her. I har glæden til gode ved selv at fordybe jer!

Forfatterens personlige engagement i bogens tema hviler på hendes forankring i højskoleverdenen. Til slut stilles spørgsmålet: Lykkedes projektet? Svaret er (i uddrag, side 430 f.): Projektet lykkedes for en stor del, men ikke helt på den måde, som idealisterne havde forestillet sig. Den intellektuelle fløj nåede langt. Højskole- og bondekultur kom til at præge udviklingen af det danske samfund, men det gjorde arbejderne også til dels på deres egen måde. De tog borgerlige normer til sig ved så vidt muligt at indrette et rum som den fine stue ... Arbejderne tog idéen om "det gode hjem" til sig. I deres kamp for velfærds-samfundet følger de i høj grad tanken om skønhed og drømmen om, at det gode liv er hvert menneskes eje ...

Hanne Frøsig Dalgaard

Snedkermester Frede Bendixen, Bredsten: Hjørnemøblement i egetræ med inspiration i bonde-middelalderstil, udført til Engelsbolm Højskole i 1940. Nyere betræk. Privateje.

Grundtvigske romersjaler...

På Museum Sønderjylland, Kulturbistorie Tønder var der i en enkelt montre en lille, improviseret udstilling med såkaldte romersjaler.

De er håndstrikkede i tyndt uld (kamgarn) på meget tynde pinde. Det har taget lang tid at strikke dem!

Alle sjalerne er i privateje. De fire af dem er sandsynligvis fremstillet i første halvdel af 1900-tallet. To er fundet i København. To andre stammer fra egnen omkring Rødding (Skodborg og Københoved). Et sjal er af nyere dato – omkring 2005 – der er dog brugt lidt tykkere garn og pinde.

Forfatteren Lisbeth Smedegaard Andersen omtaler sådanne sjaler i sin bog Mytens forladte huse. Dansk kirkekunst efter 1945 (1999) som "grundtvigske romersjaler" i forbindelse med en omtale af Gunnar Hansens altertaule i Revninge Kirke på Fyn.

Hvis nogle af Tenens læsere kender mere til sjalerne, så giv gerne oplysninger til TEN-ENs redaktion og til toender@museum-sonderjylland.dk

Foto: Lis Slottved

Om romersjaler:

Mette Westergaard (1866-1951), en af de farverigeste personer i dansk tekstilhistorie fik stor bevågenhed internationalt for sine florslette silkevævede sjaler. Her beundres et såkaldt romersjal, der er ca. 250 cm langt og ca. 50 cm bredt. Mette Westergaard indførte selv silken til sine mange vævninger i dette glansfulde materiale. Foto: Jens K. Nørgaard

Det er typisk for Mette Westergaard, at hun fandt sine egne løsninger. Det gjaldt også for silken, som om noget blev hendes kendetegn og foretrukne materiale. Hun rejste ofte udenlands, dels for selv at få inspiration, dels for at knytte forretningsmæssige forbindelser. I Schweiz studerede hun silkevævning og forskellige kvaliteter silketråd. I mange europæiske lande havde såkaldt romerske sjaler længe været den store mode. Det var lange rektangulære sjaler med brede striber i klare farver. De importerede silkesjaler var kostbare, så der opstod efterligninger, bl.a. i meget fin strik. MW skaffede silke og begyndte i 1907 at væve romerske sjaler i dette materiale, som alle ellers påstod ikke lod sig væve i en håndvæv. Da hun vinteren 1910-11 i Berlin deltog i en udstilling om dansk kunstindustri, vakte hendes sjaler så megen opmærksomhed, at udstillingens danske arrangør direktør Emil Hannover, Kunstindustrimuseet, straks telegraferede hjem efter flere. Herefter strømmede det ind til MW med bestillinger på silkesjaler, som også blev købt af flere udenlandske museer, ligesom Kunstindustrimuseet gennem tiden har anskaffet flere af hendes arbejder. Læs mere om Mette Westergaard i Dansk Kvindebiografisk Leksikon.

Post scriptum: Min mor strikkede to romersjaler i slutningen af 1950-erne. Man bestilte materialerne i København og leverandøren sørgede for at ikke to sjaler fik præcis den samme farvekombination. FL

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>buv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@silke-annet.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Teglgården 66 st.th. 3460 Birkerød	45 81 05 05 <i>debemmeregeberg@gmail.com</i>	næstformand + kalender
Bent Bille	Søndergade 66 5620 Glamsbjerg	64 72 15 65 <i>bille.glamsbjerg@gmail.com</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@dlgmail.dk</i>	sekretær + korrektur
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	26 60 28 40 <i>vofl3450@gmail.com</i>	redaktion
Maj Ringgaard	Helmsvej 37 2880 Bagsværd	21 40 43 76 <i>Maj.Ringgaard@natmus.dk</i>	bestyrelse
Susanne Lervad	Lindevej 14 1877 Frederiksberg C	22 11 08 26 <i>sl@termplus.dk</i>	bestyrelse
Susanne Rundqvist Pedersen	Rådm. Steins Allé 45, 5.tv 2000 Frederiksberg	26 62 80 80 <i>susanne.rundqvist@mail.dk</i>	bogholder
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv. 2800 Lyngby	45 87 55 30 <i>hanne.dalgaard37@gmail.com</i>	korrektur
Anni Bloch	Thingvalla Allé 5 2300 København S	32 59 59 77 <i>annibloch@gmail.com</i>	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th. 2500 Valby	36 30 61 50 <i>m.ambeck@gmail.com</i>	revisor
Hanne Schneller	N. Frihavnsgade 49, 2.tv. 2100 København Ø	35 38 35 45 <i>hanne.schneller@hotmail.com</i>	revisor- suppleant
Susanne Nielsen	Grusgravvej 10 4660 Store Heddinge	56 50 11 26	forklæder
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	23 92 42 85 <i>vofl3450@icloud.com</i>	redaktion + webmaster

**TENENs generalforsamling foregår
lørdag den 11. marts 2017, se side 14.**

TENEN på internettet - www.tenen-dk.tk - tjek også
dette bladnummers egen webside med ekstra billeder samt
de henvisninger / links som omtales i artiklerne.

Brug TENENs digitale opslagstavle alias
www.facebook.com/groups/tenen.forening
- gruppen har nu 170 deltagere - er du med ?

Hjælp med at hverve nye medlemmer i foreningen TENEN.

We have over 90
women and one man
knitting for our store.
The youngest knitter
is 23 years old and
the oldest is over 80
years old!
Each item has the
knitter's name and number
on their product and
every piece is unique!
one-of-a-kind 😊

Postkort: Tekstiler detaljer fra forretningsgaden Laugavegur i Reykjavík: Pjonedede vanter af islandsk uld og gamle billeder.

De islandske får har haft bævd på al fri natur i Island belt siden landnamstiden. Fårene sørger for at æde alle træ-spirer bortset fra dem, som vokser op i særlig sikrede indbegninger. Derfor er landskabet bart, hvilket islændingene sætter pris på.

Pjoning er en gammel bækle teknik, som er bedst egnet til mindre ting som huer og vanter. Teknikken er kædemasker, hvor tråden bentes gennem forreste eller bagerste lænke og masken på bæklænalen samtidig.

Dansk "strikke" oversættes til islandsk "þrjóna" - et ekstra r er forskellen. Gad vide om pjoning i virkeligheden betyder noget mørkleri af diverse slags?

En forretningsfacade er udsmykket med forstørrelser af gamle billeder, der viser tekstiler sysler og folk, der har været hos fotografen i deres allerstiveste pus.

... bilsen fra Reykjavík i september 2016
– Vibeke og Frits Lilbæk

1880
Young Icelandic girl

1900
Woman carrying water
from a well

1880
Farmers working

1910
Woman spinning wool